

είδησιν δυνάμεθα ν' ἀρυσθῶμεν περὶ τῆς καταστάσεως τῆς τε Ἑλλάδος καὶ τῶν ἄλλων τουρκοκρατούμενων ἐθνικοτήτων· ὥστε, ἐὰν ἔλειπον αἱ πληροφορίες τῶν κατὰ καιροὺς ἄλλοθενδῶν περιηγητῶν τῆς Ἀνατολῆς, αἱ ἐκθέσεις τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβειων τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, καὶ πρὸ πάντων τὰ πολύτιμα ἔγγραφα τῶν Ἑνετικῶν ἀρχείων (1), ὡς καὶ τινὰ σπάνια μὲν πλὴν πολύτιμα σημειώματα λογίου τινος κληρικοῦ ἢ διδασκάλου, πραγματικῆ νεκρανάστασις ἤθελεν ἐκληφθῆ ἢ ἀναβίωσις τοῦ ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας ιστορικῶς ἐξηφνησμένου ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Καὶ διὰ μὲν τὰς δυτικὰς ἐθνικότητας προσφυῆς εἶναι ἴσως ἢ ὑπὸ τῶν πολλῶν παραδεδεγμένη ιστορικῆ διαίρεσις· διότι πραγματικῶς ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τοῦ Βυζαντίου, ἄρχεται διὰ τὴν δυτικὴν Εὐρώπην ἀληθῆς περίοδος ἐπιστημονικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀναγεννήσεως· ἡ Ἑλλάς ὅμως ἀπ' ἐναντίας, ἀπολέσασα πρὸς τῇ πολιτικῇ ὑπάρξει καὶ τὸν τελευταῖον σπινθῆρα τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως, ἐφ' ἣ τῶς ὑπερεῖχε τῶν ἄλλων ἐθνῶν, βυθίζεται εἰς τὸ βαθύτατον σκότος ἀποτροπαίου δουλείας.

Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς πολιτικῆς ὑποδουλώσεως, ἤρξατο λυσσώδης πόλεμος κατὰ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. « Ἀφ' οὗ δὴ τὰ πρῶτα (γράφει ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Μελέτιος ὁ Πηγᾶς) κρατήσασα ἡ πάνδημος αὕτη λύμη καὶ φθορά, τὰς μὲν βίβλους τῆς καθ' ἡμᾶς καὶ τῆς ἑλληνικῆς σοφίας κατακαῆναι προστάξασα, καὶ ὑπερορίσασα τὴν ἑλληνικὴν φωνὴν... τριακόνα χιλιάδες γλωσσῶν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἀπετμήθησαν ἡμέρα μιᾶ, διὰ τὸ μόνον ἑλληνιστὶ λαλῆσαι ». Τοῦτω

(1) Ἵνα καταδειχθῇ τὸ πολύτιμον τῶν ἐν Ἑνετίᾳ ἀποκειμένων ἀνεκδότων ἐγγράφων, λέγω ὅτι μόνον αἱ ἐκ τῶν ιστορικῶν Ἡμερολογίων Μαρίνου τοῦ Σανούτου ἐξηγμένοι περὶ Ἑλλάδος εἰδήσεις (1495-1533) θέλουσι καταλάβει δημοσιευόμενοι περὶ τὰς δέκα χιλιάδας σελίδων.

